

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach**

Katowice, dnia 7 listopada 2011 r.

**Prezes Zarządu
Południowego Koncernu
Węglowego SA
w Jaworznie**

LKA-4101-08-14/2011/P/11/132

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹, Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach przeprowadziła kontrolę w Południowym Koncernie Węglowym SA Zakładzie Górniczym Janina² w Libiążu, w zakresie usuwania przez przedsiębiorstwa górnicze szkód spowodowanych ruchem zakładu górniczego w okresie 2008 r.- 2011 r. (I kwartał).

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawione zostały w protokole kontroli, podpisanym w dniu 24 sierpnia 2011 r., Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 60 ustawy o NIK, przekazuje Zarządowi niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, pomimo stwierdzonych uchybień, działania Zarządu i kierownictwa Kopalni w zakresie spraw objętych kontrolą.

Powyższą ocenę uzasadniają następujące oceny cząstkowe i ustalenia kontroli:

- 1. NIK ocenia pozytywnie przedsięwzięcia organizacyjno-prawne Zarządu i kierownictwa Kopalni w celu realizacji obowiązków i uprawnień Kopalni, wynikających z ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. *Prawo geologiczne i górnicze*³, w zakresie występowania szkód górniczych.**

---

¹ Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701 ze zm., zwanej dalej „ustawą o NIK”.

² zwanej dalej „Kopalnią”.

³ Dz. U. z 2005 r. Nr 228, poz. 1947 ze zm. zwana dalej „ustawa Pgg”.

1.1. Kopalnia posiada koncesję na wydobywanie węgla kamiennego ze złoża „Janina”, udzieloną w dniu 3 grudnia 1996 r. przez Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa, m.in. na podstawie art. 15 *Pgg*. Dla tego złoża, położonego na terenie gmin: Babice, Libiąż, Jaworzno i Chełmek, ustanowiono obszar i teren górniczy „Libiąż IV” o powierzchni, odpowiednio: 62 330 563 m² i 74 501 151 m². W warunkach koncesji Kopalnię zobowiązano do wydobywania kopalin zgodnie z wymaganiami przewidzianymi w obowiązujących przepisach oraz decyzjami podejmowanymi na ich podstawie, w szczególności dotyczącymi ochrony i kształtowania oraz wykorzystywania zasobów środowiska, w sposób nie naruszający miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. W okresie objętym kontrolą dla zagospodarowania złoża Kopalnia opracowała dodatki nr 4 i nr 5, wprowadzające zmiany do projektu zagospodarowania złoża (*Pzz*), sporządzone zgodnie z wymaganiami art. 55 ust. 1 *Pgg*, przyjęte bez zastrzeżeń przez Ministra Środowiska decyzjami z dnia 13 kwietnia 2005 r. i z dnia 25 marca 2011 r. W dodatkach tych uwzględniono zagadnienia dotyczące m.in. wpływów eksploatacji górniczej na powierzchnię, przewidywaną profilaktykę górniczą i budowlaną oraz scharakteryzowano obiekty powierzchniowe wymagające ochrony. Na podstawie warunków określonych w koncesji i *Pzz*, Kopalnia sporządziła plany ruchu zakładu górniczego na lata 2008–2009 i 2010–2013, spełniając obowiązek określony w art. 64 ust. 1 *Pgg* oraz uzyskała dla nich pozytywne opinie właściwego wójta (burmistrza, prezydenta miasta), stosownie do postanowień art. 64 ust. 5 ww. ustawy. W planach tych określono szczegółowe przedsięwzięcia niezbędne w celu zapewnienia zapobiegania powstawaniu szkód górniczych, w tym m. in. środki profilaktyki górniczej i budowlanej. NIK pozytywnie ocenia fakt, że, zarówno w *Pzz*, jak i planach ruchu, Kopalnia określiła obszary, dla których wyznaczyła tzw. „filary ochronne”, w granicach których, ze względu na ochronę oznaczonych dóbr, nie będzie wydobywała węgla albo będzie mogła wydobywać tylko w sposób zapewniający ochronę tych dóbr.

NIK zwraca jednak uwagę, że wymienione w dodatkach do *Pzz* filary ochronne utworzono w latach 1973–1994 na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 kwietnia 1963 r. w sprawie *górnich filarów ochronnych*⁴. Rozporządzenie to utraciło moc z dniem 2 września 1994 r. Obecnie w świetle art. 53 ust. 3 *Pgg*, filar ochronny wyznacza się wyłącznie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (*mpzp*), a tych m.in. gmina Libiąż nie wyznaczyła. Zgodnie z art. 146

---

⁴ Dz. U. z 1963 r. Nr 18, poz. 98

Pgg, do czasu uchwalenia *mpzp*, o których mowa w art. 53 *Pgg*, pozostają w mocy decyzje organów nadzoru górniczego o ustanowieniu filarów ochronnych oraz zezwolenia na eksploatację w granicach tych filarów wydane na mocy rozporządzenia w sprawie *filarów ochronnych* z 1963 r. Należy dodać, że rozwiązanie to ma charakter tymczasowy i dotyczy przedsiębiorców, którzy uzyskali koncesję przed 2 września 1994 r., a dotychczasowe decyzje wyznaczające filary ochronne stają się bezprzedmiotowe w razie utraty ważności tej koncesji. Powyższe miało miejsce wraz z uzyskaniem w dniu 3 grudnia 1996 r. przez Nadwiślańską Spółkę Węglową SA – KWK „Janina” nowej koncesji nr 46/96, na podstawie której obecnie Kopalnia eksploatuje złożę. W związku z powyższym, powoływanie się w *Pzz* na ww. decyzje wyznaczające filary jest bezprzedmiotowe. Ponadto Kopalnia dodatkiem nr 4 do *Pzz* z 2005 r. utworzyła nowy filar ochronny dla Zespołu Pałacowo–Parkowego w Bobrku, w oparciu o Zarządzenie Nr 4 Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 1 lutego 1986 r. w sprawie *wyznaczania filarów ochronnych dla obiektów powierzchniowych i podziemnych w obszarach górniczych kopalni węgla kamiennego*. NIK zwraca uwagę, że ww. zarządzenie, na podstawie którego utworzono nowy filar ochronny, utraciło moc z dniem 30 marca 2001 r. na podstawie obwieszczenia Rady Ministrów z dnia 18 grudnia 2001 r. w sprawie *wyказu uchwał Rady Ministrów, zarządzeń i innych aktów normatywnych Prezesa Rady Ministrów, ministrów i innych organów administracji rządowej, które utraciły moc z dniem 30 marca 2001 r.*⁵ Tym samym, skoro w *mpzp* gminy nie uwzględniono ww. filaru ochronnego nie ma on bytu prawnego.

- 1.2. Kopalnia, przed sporządzeniem planów ruchu, zinwentaryzowała obiekty kubaturowe i liniowe w zasięgu wpływów projektowanej eksploatacji. Na podstawie przeprowadzonych inwentaryzacji dokonano analizy charakterystyki zagospodarowania powierzchni oraz weryfikacji odporności obiektów na prognozowane wpływy projektowanej eksploatacji, a dane te zamieszczono, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 14 czerwca 2002 r. w sprawie *planów ruchu zakładów górniczych*⁶, w części szczegółowej planu ruchu. Kopalnia, w badanych przez NIK trzech losowo wybranych projektach technicznych eksploatowanych ścian⁷, w ramach profilaktyki budowlanej przed szkodliwymi wpływami projektowanej eksploatacji na powierzchnię, objęła obserwacjami obiekty

---

⁵MP Nr 47, poz. 782, Część I, pkt 3, ppkt 103,

⁶Dz. U. Nr 94, poz. 840 ze zm.

⁷ Ściany: nr 290 pokł. 118, nr 132 pokł. 119/2, nr 382 pokł. 203/3

o kategorii odporności statycznej niższej od kategorii przewidywanych wpływów eksploatacji górniczej. Zgodnie z założeniami określonymi w tych projektach dla powyższych obiektów założono karty obserwacji, w których raz w miesiącu odnotowywano wyniki kontroli stanu technicznego w okresie ujawniania się wpływu z eksploatacji tych ścian na powierzchnię terenu. W dwóch przypadkach, dla obiektów, których kategoria odporności była o dwie kategorie niższa, niż kategoria projektowanych wpływów eksploatacji górniczej, w ramach zawartych ugód z ich właścicielami, Kopalnia wykonała zabezpieczenia profilaktyczne, poprzez wzmocnienie ich konstrukcji. Ponadto, celem realizacji uzgodnień z gestorami obiektów liniowych, zawartych na etapie opiniowania planów ruchu, Kopalnia opracowała dwa projekty techniczne pomiarów geodezyjnych linii obserwacyjnych i słupów wysokiego napięcia, określające zasady prowadzenia obserwacji. Ustalono, na podstawie analizy zapisów pomiarów dwóch linii obserwacyjnych⁸, że Kopalnia dokonywała ich zgodnie z założeniami projektów i z określoną w nich częstotliwością.

- 1.3.** W okresie objętym kontrolą w Kopalni obowiązywała instrukcja *w sprawie trybu i zasad postępowania przy usuwaniu szkód spowodowanych ruchem zakładu górniczego*, przyjęta uchwałą nr 320/04 Zarządu Zakładu Górniczo-Energetycznego Janina Sp. z o.o. z dnia 23 lipca 2004 r. oraz instrukcja *w sprawie trybu i zasad postępowania przy naprawianiu szkód górniczych (...)*⁹, wprowadzona zarządzeniem nr 15/2008 Prezesa Zarządu PKW SA z dnia 4 lipca 2008 r. Instrukcja z 2008 r. regulowała tryb i zasady postępowania w zakresie: ustalania związku przyczynowego pomiędzy ruchem zakładu górniczego a powstałą szkodą; zlecenia i zatwierdzania dokumentacji kosztorysowych, projektowo-kosztorysowych, operatów szacunkowych szkody i ekspertyz z zakresu szkody; zawierania ugód z poszkodowanymi; zlecenia, nadzorowania i odbierania robót; postępowania w sprawach zwrotu kosztów dodatkowych zabezpieczeń nowowznoszonych obiektów przed wpływami eksploatacji górniczej; profilaktycznych zabezpieczeń istniejących obiektów budowlanych oraz planowania i sprawozdawczości. Powyższe regulacje w sposób przejrzysty określały proces decyzyjny, dotyczący uznawania szkód spowodowanych ruchem zakładu górniczego, a kierowane do Kopalni wnioski w tym zakresie każdorazowo musiały być

---

⁸ Linie obserwacyjne nad ścianą nr 292 i 291a, pole 40, pokład 118 oraz nad ścianą 136, partią B, pokład 119/2.

⁹ Instrukcję w sprawie trybu i zasad postępowania przy naprawianiu szkód górniczych spowodowanych ruchem zakładów górniczych PKW SA, zatwierdzenia wysokości składników kalkulacyjnych dla celów sporządzania dokumentacji projektowo-kosztorysowej dla naprawy szkody wykonywanej systemem gospodarczym przez poszkodowaną osobę fizyczną i zwrotu kosztów zabezpieczenia oraz trybu zatwierdzania dokumentacji projektowo-kosztorysowej i weryfikacji kosztorysów powykonawczych- zwana dalej „instrukcją”.

rejestrowane i ujmowane w formie ewidencji, przy czym ich rozpatrywanie wymagało działań kolegialnych przez powołaną w Kopalni Komisję Opiniowania Projektów Usuwania Szkód.

2. Działania Kopalni w celu rzetelnego ustalenia rzeczywistych skutków wynikłych z prowadzonej działalności i podejmowanych na ich podstawie decyzji o ewentualnym przyznaniu odszkodowania.

2.1. W latach 2008–2010 do Oddziału ds. Szkód Górniczych Kopalni wpłynęło odpowiednio 137, 168 i 228 wniosków o naprawę szkód wywołanych ruchem zakładu górniczego, z czego Kopalnia, jako zasadne, uznała 127, 153 i 218. Całkowite koszty naprawy szkód, jakie poniosła Kopalnia w tym okresie, wyniosły odpowiednio 1 198,2 tys. zł, 1 558,4 tys. zł i 1 181,0 tys. zł. Kopalnia w tym okresie nie ponosiła kosztów z tytułu wypłaty odszkodowań w trybie art. 95 ust. 1 *Pgg*.

Z badania losowo wybranych 20 wniosków o naprawę szkód wywołanych ruchem zakładu górniczego wynika, że rozpatrzono je zgodnie z ustalonymi przez Zarząd PKW SA procedurami. NIK zwraca jednak uwagę, że w przypadku 6 wniosków termin udzielenia pisemnej odpowiedzi na wniosek, licząc od daty jego wpływu do kopalni do dnia wysłania odpowiedzi, przekroczył 30 dni i wyniósł od 34 do 61 dni, co było niezgodne z postanowieniami art. 97 ust. 2 *Pgg*.

2.2 Zagadnienia dotyczące realizacji zadań związanych z usuwaniem szkód górniczych były tematem dwóch kontroli problemowych przeprowadzonych w latach 2008-2009 przez Wydział Kontroli i Audytu Wewnętrznego PKW SA. W wyniku przeprowadzonych kontroli stwierdzono nieprawidłowość, którą na bieżąco usunięto.

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi, Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

- **podjęcie działań celem dostosowania zapisów w *Pzz* i planach ruchu zakładu górniczego, a dotyczących filarów ochronnych, do obecnie obowiązujących przepisów w tym zakresie.**

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach, na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK, oczekuje przedstawienia przez Zarząd, w terminie 15 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosku bądź o działaniach podjętych w celu realizacji wniosku lub przyczynach niepodjęcia takich działań.

Zgodnie z treścią art. 61 ust. 1 ustawy *o NIK*, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, przysługuje Zarządowi prawo zgłoszenia na piśmie do Dyrektora Delegatury NIK w Katowicach umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosku, zawartych w tym wystąpieniu.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy *o NIK*, termin nadesłania informacji, o którym mowa wyżej, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK.